

Bauer Tamás

Vannak érvek

Veér Andrásého hasonlóan magam is csak kapkodom a fejem. Akárcsak Németh Péter – aki szerint „a megfelelő érvrendszer hiányzik” a közvetlen elnökválasztást ellenző SZDSZ-es álláspont mellől –, Veér is azt állítja: „Igazi ellenérvet senki sem tudott felsorakoztatni a közvetlen választás ellen. Mert nem tekinthető komoly érvek az, hogy az ellenzéki kerekasztal másként döntött.” Azért kapkodom a fejem e megjegyzések miatt, mert elég terjedelmes írásomban (Népszava, március 8.) mást sem tettem, mint érveket soroltam. Nem olvasták volna el?

Mindenekelőtt: nem hinném, hogy az, hogy miként döntöttek 1989-ben a magyar rendszerváltást megápolozó, háromoldalú kerekasztal-tárgyalásokon, komolytalan érv volna. Alapítalan Veér párhuzama a jobboldal Szent Korona-kultuszával. A Szent Korona annak az úri Magyarországnak szimbóluma, amellyel legalábbis a szocialisták és liberálisok nem vállaltak kontinuitást. 1989-ben viszont a demokratikus Magyarország született meg, a kerekasztalnál ennek jogi épületét ácsolták. El kell ismételnem: nem két párt (az MDF és az SZDSZ) paktuma volt ez, és nem is másik két párt (SZDSZ és Fidesz) akciójának köszönhetjük a 89-es alkotmányt, hanem valamennyi akkori politikai erő megállapodásának. Ott mindenki elfogadta, hogy a tartós megoldás az Országgyűlés kétharmados többsége általi elnökválasztás legyen, s az MSZMP csak egyszeri kivételként tudta elfogadtatni a közvetlen elnökválasztást, ami Antall József részéről is csak engedmény volt. Én nem kezelném hasonlóan a Werbőczy Hármaskönyvéhez való viszonyomat a 89-es alkotmányhoz való viszonyomhoz. Az előbbin a magyar történelem túljutott, az utóbbitól viszont csak nagyon alapos okkal érdemes eltérni. Vajon van-e most ilyen ok?

Vajon miért maradtak az alkotmányozók 1989-ben az Országgyűlés kétharmados többsége általi elnökválasztásban? Azért, mert a köztársasági elnök hatáskörét abban állapították meg, hogy „kifejezi a nemzet egységét, őrökdi az államszervezet demokratikus működése felett”. Ezt a feladatot pedig a kormánypart és ellenzék egyetértésével kiválasztott személy jobban el tudja látni, mint akit közvetlen elnökválasztáson, valamely párt vagy pártkoalíció jelöltjeként választottak meg. Jobb Göncz, mint Kwasniewski vagy Walesa, jobb Havel, mint Meciar vagy Schuster. Az így választott elnök kevésbé van kitéve a kísértésnek, hogy visszaéljen hatáskörével, mint az újjáválasztására is törekvő, közvetlenül választott elnök. Az így választott elnök kevésbé kötődik egy-egy politikai erőhöz, mint a valamely párt jelöltjeként, a párt által támogatott hosszú kampány eredményeként, más párt vagy pártok jelöltjeit legyőzve tisztségébe jutott elnök. Ez a fő érvünk.

Hegy Gyula ezzel szemben arra hivat-

kozik, hogy 2000-ben a harmadik forduló lehetőségével élve a Fidesz–kiszgazda megállapodás révén választottak elnököt, és ez bármikor megismétlődhet. Veér András azt feltételezi, hogy az SZDSZ azért ragaszkodik a parlamenti elnökválasztáshoz, mert az MSZP – ha ezt a 2000-es gyakorlatot kívánja folytatni – csak az SZDSZ-szel együtt választhat elnököt. Nem ezért: az SZDSZ az 1989-es

*A „résztvételi deficit”,
„demokráciadeficit” nem ezzel
a látszatselekvéssel kell csökkenteni,
hanem azzal, hogy a politikai pártok
kevesebbet hazudnak
a választási kampányban*

alkotmány elkötelezettjeként nem a harmadik forduló lehetőségével szeretne élni. A Fidesz és a kiszgazdapárt eleve harmadik forduló elnökválasztásban gondolkodott, észbe se jutott olyan jelöltet keresni, akivel az akkori ellenzék is azonosulhat. Ez, illetve ennek az MSZP és az SZDSZ vezetői általi tudomásulvétele volt az, amit akkor – Hegyi Gyulához hasonlóan – én is helytelenítettem. Az alkotmány azért jelöli meg az első két fordulóban a kétharmados választást, mert ezt tekinti kívánatosnak. Az SZDSZ ezért az ellenzéknek is elfogadható jelöltet tartana jövőre helyesnek. Ezért is jelezte: nem támogatja, hogy MSZP-s pártpolitikust jelöljenek köztársasági elnöknek. Medgyessy Péter ezzel szemben egy tévéinterjúban Dávid Ibolyát, Kovács Lászlót és Szili Katalint említette jelöltként, amikor a közvetlen elnökválasztás mellett érvelt. Ők mint vezető pártpolitikusként bizonyosan megosztják a közvéleményt. Ha pártpolitikusként a jelöltek – márpedig Medgyessy is ilyenekben gondolkodik –, akkor maga a közvetlen választás folyamata is megosztja a közvéleményt, éles politikai konfliktust jelent.

Baj ez? Igen. A mi rendszerünkben az országgyűlési választás az a politikai aktus, amikor a választók arról döntenek: milyen politikának, a nemzeti érdek, a közjó mely értelmezésének adnak prioritást a következő évekre. Ezen a választáson természetes a versengő politikai irányok markáns megfogalmazása és szembeállítás. A köztársasági elnök személyének kiválasztása azonban nem politikai irányok közötti döntés, hiszen a köztársasági elnök „politikailag felelőtlen” tisztségét tölt be (Veér szerint is „a szimpatikusabb”) kell választani). Akkor viszont mi előnye van annak, ha a közvetlen választással hamis politikai aktussá tesszük, nagyszabású politikai összecsapássá változtatjuk? Ha pedig azzá válik, akkor – hiszen politikai hatalommal nem felruházott tisztségről van szó – e közéleti „szépségverseny” könnyen kísérheti demagógia, felelőtlen ígérgetés. A nyertes pedig arra kényszerülhet, hogy egyes „ígéreteinek” megvalósítását tisztségének korlátait szétfeszítve erőszakolja ki a kormánytól. Már is eljutunk ahhoz a helyzethez, amikor az elnök előbb

csak de facto bővíti ki jogkörét, hogy azután felmerüljön annak de jure kiszélesítése. Egyes MSZP-s politikusok ki is mondják, hogy ebben gondolkodnak. Az Országgyűlés kétharmados többsége általi elnökválasztás ezzel szemben összhangban van a jelenlegi elnöki hatáskörrel, és legalább a lehetőséget megadja arra, hogy ki-egyensúlyozó személy kerülhessen a pozícióba – például olyasvalaki, aki korábban más, kétharmados támogatottságot igénylő tisztségben már megállta a helyét, végigszolgált egy hivatali ciklust.

Hegy szerint a mai szabályozás lehetővé teszi a pártjelöltek megválasztását a harmadik fordulóban. Ez igaz. Közvetlen választás mellett viszont csak pártjelöltek megválasztásának van reális esélye. Bevallom: én éppen a közvetlen választás mellett nem hallottam komolyan vehető érveket. Állítólag az „demokratikus”. Egyszerűen nem értem, miért volna az, hiszen – ismétlem – olyan tisztség betöltőjét választatnák meg a polgárokkal, aki nem politikai természetű feladatot lát el, nem lehet programja, a róla való szavazás nem valóságos politikai selektívus. A „résztvételi deficit”, „demokráciadeficit” nem ezzel a látszatselekvéssel kell csökkenteni, hanem azzal, hogy a politikai pártok kevesebbet hazudnak a választási kampányban, és nem veszítik el hitelüket olyan rakétasebességgel, mint ez manapság szokásos. Lengyelországban és Szlovákiában, ahol áttértek a parlamenti-ről a közvetlen elnökválasztásra, semmi-vel sem kisebb a „demokráciadeficit”, mint nálunk.

Veér András a hangnemet kifogásolja, ahogy az ellenzék a miniszterelnök javaslatáról beszéltek. Ízlések és pofonok, mint tudjuk, különbözők. Nem tudom, hogy például az olyan miniszterelnöki mondat, hogy „ha a politikai pártok nem felelnek meg a nép szándékainak, akkor magukra vessenek”, vajon jobban megfelel-e Veér normáinak, mint Kuncze vagy Eörsi egy-egy ízes megfogalmazása. Azzal ugyanis, hogy Medgyessy önmagát tekinti a népakarat letéteményesének, s elvitatja a politikai pártoknak, a plurális demokrácia alapintézményeinek szerepét a választók politikai képviselőiben, joggal kelt indulatot mindazokban, akiknek fontos a plurális demokrácia.

A kampány ugyanis, amit Medgyessy elindított, hetek óta a pártoknak és a parlamentben folyó, „acsarkodásként” emlegetett vitának a lejárataából áll. Gyengíti demokratikus intézményeink reputációját, mégpedig csupán azért, hogy a miniszterelnök saját népszerűségét növelhesse. Nem „jó szándékú” kezdeményezés ez, mint Veér feltételezi, hanem átgondolt lépéssorozat, amelynek közvetlen célja a miniszterelnök népszerűségének visszaszerzése, hosszabb távon azonban tekintélyelvű és korporatív elemek beépítésével a többpárti demokrácia meggyengítésére irányul. Ezzel szemben tartotta szükségesnek Kuncze Gábor „minden olyan párt” ellenállását, „amelyeknek fontos a többpárti parlamentáris demokrácia”.